

På tur med Søren Kierkegaard gennem Københavns gader

Af Sonja Rebien Lund

Vi er taget på en tidsrejse tilbage til 1840'ernes og Søren Kierkegaards København. Vi vil gerne slå følge med ham på hans rute gennem byens gader i det daglige 'menneskebad' og føre en samtale med ham om det at være menneske, på tværs af århundrederne.

Søren Kierkegaard gik sig til sine eksistentielle tanker om at være menneske, gade op og gade ned. Han faldt i snak med dem, der ikke helt fulgte tidens snævre normer om et bedsteborgerligt, mageligt liv, fri for plagsomme tanker om eksistensens smerte. Han holdt af gadens frie fugle, de fattige, de sære, alle dem, der på forskellig vis var mærket af eksistensens vilkår og ikke bare strøg ubekymret gennem livet. Selv blev han i stigende grad karikeret af tidens satiretegnere som en aparte filosof, der storkede rundt på tynde ben og med skrutryk, alt imens han slog om sig med kritik af tidens sæder.

Ikke desto mindre er hans klare og kloge stemme rejst så langt frem i tiden, at den møder os, der lever nu, med ord om den almindelige tilværelse, som vi ubesværet genkender, fordi de har gyldighed selv i dag. Lad os derfor slå følge med ham i hans egen tid, på turen gennem byen.

Som det ledelseshus, Cairos er, vil vi selvfølgelig gerne tale med ham om ledelse. Men på hans tid var ledelse endnu ikke et begreb. Der var selvfølgelig ledere - af myndigheder, organisationer og virksomheder. Men det var på en måde enklere dengang. Den absolutte autoritet var integreret i rollen, og lederens ord var lov. Punktum. Ledelse som en gerning, der fordrer bevidst opmærksomhed på egen adfærd, på den relationelle interaktion, på den organisatoriske kontekst, og på evnen til at opnå følgeskab omkring f.eks. den strategiske retning – alt det hører demokratiets tidsalder til. I den forstand, at i en tid med større lighed end i Kierkegaards samtid henter lederen ikke alene sin legitimitet i den formelle rolle, men derimod gennem måden, hvorpå man forvalter lederrollen som det menneske, man er. Og det er her, vi kan hente inspiration hos Kierkegaard.

Som han skrår over Nytorv og går forbi under de vinduer, der næsten halvandet hundrede år senere er Cairos' er han nemlig fordybet i det spørgsmål, som er det mest betydende for ham gennem hele hans liv: *Hvad vil det sige at være et menneske i verden?* Vi skynder os ned ad trappen og ud på gaden for at følges med ham. Vi spørger ham lige ud:

Hvad er dit svar på det spørgsmål, vi ved, du altid tænker over?

Han kigger forundret på os, og vi kan næsten se, at han tænker, det bliver en lang gåtur i dag. Måske overvejer han også på Sokratis vis at vende den om og sige noget i retning af: *Hvad synes du selv?* Men vi er heldige, vi har truffet ham på en af de gode dage, hvor han hellere taler end grubler.

Han siger, at det ikke nytter noget at tænke for abstrakt om livet. For så træder vi ud af det, og det kan vi ikke, ligesom vi ikke kan stige af et tog i fart. Vi må finde svaret på det store spørgsmål ved at beskæftige os med, hvem vi er, mens vi er det. Og gennem det at opdage, hvem vi er, må vi finde svar på, hvordan vi kan leve i overensstemmelse med os selv. Det sker, siger han, ved at vi kigger op og kigger ud, finder vores kald og tager vores ansvar på os. Ikke ved kun at lytte indad og granske os selv.

Vi standser op ved et smukt, nyrenoveret hus i Nørregade. Søren Kierkegaard peger med sin stok på husets kældervinduer. Vi mennesker er nogle kældervæsener, udbryder han.

Det må du uddybe, beder vi om.

Jo, siger han, vi vil helst leve uden anstrengelse, i vores egen lille verden, hvor omverdenen ikke bryder ind og stiller krav til vores mentale vågenhed. Enhver er dermed sig selv fjernest, for når vi sidder der i vores kælderliv, gemmer vi os for fordringen om at møde verden – og andre mennesker – med en tydelighed i, hvem vi er, hvad der er særegent for netop os. Vi vil ikke, for det mægbesværligt.

Men, siger Kierkegaard og peger op på den fine beletage, det er her, vi skal op. Vi skal udsætte os selv for noget dannelse. Det kan vi, fordi det særlige ved mennesket er, at det er 'en eksisterende', der med bevidsthed kan forholde sig til det at være eksisterende. Vi har som mennesker en subjektivitet. Det er vores særlige måde at forholde os til os selv og til andre på. Det menneske, der forholder sig til sig selv og andre, afgør, *hvordan* han stiller sig. Derfor har subjektiviteten – den som vi tager på os, at vi er – at gøre med ansvarlighed. Det er ikke andre, der er bestemmende for, hvem man er.

Men vi kan heller ikke bare vælge frit, hvem vi vil være, fortsætter han. Gør vi det, spiller vi skuespil og mister os selv. Vi er her jo med den livsbagage, som vi har med os. Det er vores personligheds bindende magt. At overtage sig selv på denne måde er et etisk valg. Fordi man gør det for andre, i den forstand, at når man ser sin egen svaghed, tilgiver man det samme hos andre. Den, der vælger sig selv, er langsom til at dømmes andre. Og vi skal have modet til at være skyldige. Det er det, der er livsmod.

Hvad er dannelse egentlig?

Det er det, vi *gør* nu, siger Kierkegaard. Samtalen, hvor vi oprigtigt interesserer os for den anden. Vi må betragte os selv objektivt og den anden subjektivt. Altså se på os selv sådan lidt køligt og neutralt, udefra og uden selvoptagethed for at vurdere, om vi lever efter vores sande selv. Og vi må se på andre med varmt hjerte, udømmende, og oprigtigt interessere os for dette menneskes særegenhed. Og vi må give os tid til samtale og refleksion. Det er dannelse.

I vores tid er vi optaget af, hvordan vi kan lade disse eksistentielle tanker befrugte måden, man er leder på. Kunne man som leder stille sig selv følgende spørgsmål, i forbindelse med refleksion over eget lederskab?:

- *Har du gjort dig klart, at det er afgørende at vælge, frem for at lade sig føre med (af andres beslutninger, af vane mm.)?*
- *Er du bevidst om dig selv som dig selv (i din rolle som leder) og lever du efter denne bevidsthed?*
- *Har du valgt en livsanskuelse (vi kunne også kalde det et ledelsesgrundlag), der kan guide dig gennem dagligdagens valg?*
- *Lever og leder du efter den liv- og ledelsessanskuelse (dvs. hvilke tanker gør du dig om, hvordan du som leder både skal levendegøre organisationens strategiske retning, dens 'hvorfor' og dens værdier OG din egen livs-og ledelsesanskuelse)?*
- *Hvorfor laver du det, du laver, og hvordan? (1)*

Kierkegaard tænker lidt og siger så: Er der noget evigt i et menneske, så må dette kunne være og kunne fordres under enhver forandring. Der er noget, som altid skal have sin tid, noget, et menneske altid skal gøre (2)

Vi er nu nået tilbage til Nytorv 2, og Kierkegaard letter på hatten. Farvel, siger han, tak for samtalen. Nu venter min skrivepult.

(1). Citat fra Pia Søltøft: Kunsten at vælge sig selv. Om Kierkegaard, coaching og lederskab. Akademisk forlag 2015. Tekst i (...) er mine tilføjelser.

(2) Citat SKS, 8, 127

Kilder:

Joakim Garff: SAK. Søren

Pia Søltøft: Kunsten at vælge sig selv. Om Kierkegaard, coaching og lederskab. Akademisk forlag 2015
Søren Kierkegaards Skrifter (SKS), Søren Kierkegaard Forskningscenteret, Gads Forlag 2012